

Milline siis oli lõppenud sügis?

Lühidalt öeldes: tänavune sügis Eestis oli keskmisest soojem, niiskem, parajalt päikeseline.

AIN KALLIS
klimatoloog

Oktoobrikuised tormikahjustused Võrumaal.

FOTO: Argo Ingver

Aga kõigepealt tahaks lugejaile juba praegu soovida head uut aastat. Meteoroloogilist muidugi.

1. jaanuaril, kui kogu progressiivsel inimkonnal algab tavaline kalendriaasta, on põhjapoolkeral üks talvekuu juba möödas. Oleks klimatoloogide teha, algaks aasta just 1. detsembril – see lihtsustaks kõiksugu keskmiste arvutamist. Astronoomilised aastaajad algavad ju kusagil kuu lõpupoole (tänavu startis sügis 23. septembril täpselt kell 10.50), ja pealegi on nad erineva pikkusega – näiteks suvi 92,8 ja sügis 89,8 päeva... Rääkimata veel kliimatilistest sesoonidest, mis sõltuvad vaid ilmataadi tujudest!

Sügis on enamikule meist kurvavõitu aeg – lõpeb ju suvi, see kauaoodatud aeg, ning algab sügis oma külma vihma ja poriga. Mõnel aastal saabub mõneks ajaks küll nn vananaistesuvi, vahel isegi oktoobris, leevendades kardetud sügistalvist kaamost.

Veel sügisaegadest

Oleks klimatoloogide teha, algaks aasta just 1. detsembril – see lihtsustaks kõiksugu keskmiste arvutamist.

Kliimaatiline sügis, see, mis meie eluolu otseselt mõjutab, algab siis, kui ööpäeva keskmine õhutemperatuur püsivalt langeb alla +13 kraadi. Sellega kaasneb pilves ja sademetega ilmade sagenemine ning öökülmade saabumine.

Eestis keskmisena algab sügis 6. septembril (tänavu Tartumaal 13. kuupäeval) ja kestab keskmiselt seitse nädalat. Kliimaatiline sügis algab sisemaal märksa varem kui rannikul.

„Päris“ sügisele järgneb hilissügis, kui taimede kasvuperiood lakkab ja ööpäeva keskmine õhutemperatuur langeb püsivalt alla +5°. See on veelgi nukram aeg – sagenevad öökülmad, sajab lausvihma.

Hilissügis algab keskmiselt 25. oktoobril, kusjuures Mandri-Eestis toimub see kuni nädala jagu varem (tänavu küll päris kuu lõpus) ja rannikul hiljem.

Novembris algab tavaliselt juba järgmine üleminekuaasta aeg, kliimaatiline eeltalv. See seostub esimese lumikatte tekkega ja esimeste külmailmade saabumisega. Kuigi tänavu sadas tahket kraami (lund ja lörtsi) vähesel määral juba oktoobris, siis eeltalve moodi aeg saabus novembri lõpupoole. See on üks ebamäärane aeg, mis mõnel aastal isegi vahele jäänud – kui lumi tuli ja jäigi maha.

Sügiskuud arvudes

Mis siis tänavustest sügiskuudest ilmalukku jääb? Õhusoojuse poolest ei saa me just nuriseda, sest Eesti territooriumi keskmiseks arvatati ilmasteenistuses 7,7° (norm ehk keskmine aastaist 1981–2010 on 6,5°). Alates 1961. aastast, kui arvutatakse kogu riigi keskmisi kliimanäitajaid, on see tulemus soojuse poolest 10.–11. kohal (2011. aasta näit – 9,0).

Muide, Tartu pikas, 1866. aastast algavas aegreas jagab tänavune sügis 7,2 kraadiga 13.–15. kohta. Ja soojemast viieteistkümnest sügisest jäävad tervelt kaheksa praegusesse sajandisse (esimesed: 1934 – 8,8°, 1938 – 8,4° ja 2006 – 8,3°).

Eriliselt soe oli talvekuu, novembri teine kümmepäevak – Eesti keskmine õhusoe oli 5,9° (norm 1,3°). Nii lämmit novembri teist dekaadi ei ole vähemalt alates 1960. aastast varem ette tulnud. 14. kuupäeval saabus ka uus päevarekord – Kundas mõõdeti 12,5°.

Soomaa nautis täiega viiendat aasta aega, mitmendat korda sel aastal. Võrdluseks: uputus Veneetsias mõjutas Itaalia haridussüsteemi – järgmisest aastast lisandub õpetus kliimamuutustest.

Sügis keskmisena võttes oli, nagu tavaliselt, soe saartel (Ruhnus 9,7°), jahedaim kirdenurgas (Jõhvis 6,1°). Kõige kõrgem õhutemperatuur 26,5 kraadi mõõdeti 2. septembril Viljandis ja 10. kuupäeval Haapsalus, minimaalseim –9,9° aga Narvas 24. novembril.

Vesisevõitu aeg

Sügise sademesumma oli Eestis keskmiselt 242 mm ehk 120% normist. Enam sadas Hiiumaal (Ristna 342 mm), vähem Peipsi veerel (Tiirikoja 196 mm). Võrdluseks: kuivimal sügisel, 2014, oli saju summa vaid 96 mm (48%), kõige märjemal, 2017, aga 268 mm ehk 133% normist.

Uus ilmarekord – 24. septembri varahommikul sadas Jõhvis esimest lund. Eelmine varaseim lumesadu märgiti 25. kuupäeval 2013. aastal. Siis sadas Väike-Maarjas lund ja lumekruupe. Jäätuv vihm 26. ja 27. novembril tegi paksu pahandust teedel-tänavatel.

Rekordiliselt kõvana tundus Kagu-Eesti inimestele ka 27. oktoobri torm, mis viis kümnetelt tuhandetelt peredelt elektrivoolu.

Soomaa nautis täiega viiendat aastaaga, mitmendat korda sel aastal. Võrdluseks: uputus Veneetsias mõjutas Itaalia haridussüsteemi – järgmisest aastast lisandub õpetus kliimamuutustest.